
Regionstyrelsen

Svar på uppdragsberedningens verksamhetsrapport 2023

Dnr NLL-01382-2023

Förslag till beslut

Regionstyrelsen föreslår regionfullmäktige besluta:

1. Att godkänna regionstyrelsens hantering och givna uppdrag till regiondirektören utifrån uppdragsberedningens verksamhetsrapport 2023.
2. Att genomförda uppdrag återrapporteras till regionfullmäktiges beredningar i samband med regionfullmäktiges utbildningsdag höstterminen 2025.

Yttrande till beslutsförslaget

Regionstyrelsen har tagit del av uppdragsberedningens verksamhetsrapport för 2023. Regionstyrelsen instämmer i beredningens rekommendationer. Åtgärder i relation till de behov som uppdragsberedningen identifierat pågår och planeras. Styrelsen anser att regionen arbetar medvetet med frågorna och kommer följa upp det fortsatta arbetet till uppdragsberedningen.

Sammanfattning

Under 2023 har Uppdragsberedningen haft i uppdrag att föra medborgardialog om kvinnors hälsa. Beredningens ledamöter har genomfört dialoger med medborgare i samtliga av Norrbottens kommuner. I dialogerna har det bland annat framkommit att familjer inte alltid har kunskap om vad som kommer att hända under och efter förlossning, att det finns ett större behov av möjlighet till stöd kring amning och att tillgängligheten till gynekolog inte är jämlik i Norrbotten. Dialogerna visar på en positiv inställning hos kvinnor till att regelbundet bli kallad till gynekologisk cellprovtagning. I dialogerna har det även framkommit att kunskapen om klimakteriet är låg bland delar av befolkningen. Vidare upplever kvinnor som söker hjälp via hälso- och sjukvården att de inte alltid blir betrodda och får hjälp. Uppdragsberedningen konstaterar även att det inte finns utrustning för att kunna genomföra mammografi på alla orter.

Ärendet

Den 21 december 2022 beslutade regionfullmäktige att uppdragsberedningen för 2023 ges uppdraget Kvinnors hälsa. Uppdragsberedningens analys baseras på fakta och det som framkommit i dialog med medborgare i Norrbotten. Uppdragsberedningen har planerat och genomfört dialoger med medborgare i

samtliga av Norrbottens kommuner. Dialogerna har i huvudsak avgränsats till ett antal samtalsområden:

- Kvinnors sjuktal som är högre än männens.
- Erfarenhet av graviditet, förlossning och första tiden med barn.
- Gynekologi. Allt ifrån vårdbesök till att få och hitta information eller att komma i kontakt med hälso- och sjukvården men också bemötande, rätt diagnos och smärtlindring.
- Klimakteriet.

I verksamhetsrapporten presenterar uppdragsberedningen sitt underlag och redovisar sina slutsatser. De behov som beredningen identifierat sammanfattas i följande punkter:

- Regionen måste precis som övriga samhället vara lyhörd och lyssna på kvinnor i Norrbotten för att kunna arbeta mot ett jämställt län där män och kvinnor lever på lika villkor som minskat gap i sjukskrivningstalen.
- Regionen måste säkerställa att information och utbildning ökar kunskapen för personer och familjer som väntar barn med fokus på graviditet, förlossning och första tiden med barn.
- Regionen måste arbeta för att i större utsträckning uppmärksamma och ta hand om förlossningsdepression och förlossningsskador.
- Regionen måste arbeta för en mer jämlik tillgång till gynekologi i Norrbotten.
- Regionen måste öka kunskapen om klimakteriet och ta hela problematiken kring kvinnors situation i samband med klimakteriet på allvar.
- Regionen måste arbeta för att kontakten med hälso- och sjukvården ska kännas trygg och säker för alla kvinnor.

Regionstyrelsens svar på uppdragsberedningens verksamhetsrapport 2023

Regionstyrelsen vill mot bakgrund av vad som redovisats i verksamhetsrapporten lyfta fram pågående och planerade åtgärder i relation till de behov som uppdragsberedningen identifierat. Åtterrapporing till regionfullmäktige sker i samband med regionfullmäktiges utbildningsdag under höstterminen 2025.

Regionen måste precis som övriga samhället vara lyhörd och lyssna på kvinnor i Norrbotten för att kunna arbeta mot ett jämställt län där män och kvinnor lever på lika villkor som minskat gap i sjukskrivningstalen.

Jämställdhet är ett prioriterat område för Region Norrbotten. Regionens ambition och vilja är att skapa jämlika och jämställda livsvillkor för alla norrbottningar. Regionen ska tillhandahålla och erbjuda tjänster, verksamhet och service på ett likvärdigt sätt till flickor och pojkar, kvinnor och män. Jämställdhetsfrågorna ska integreras i allt ordinarie arbete och genomsyra alla led av beslutsfattande och genomförande. Alla nämnder har tagit beslut om att arbeta med jämställdhetsintegrering och följa upp arbetet.

Region Norrbotten ska ha en jämställd regional utveckling, jämställd vård samt vara en jämställd arbetsgivare. I en jämställd arbetsgivarpolitik ingår bland annat att minska sjukfrånvaro där kvinnors sjukfrånvaro generellt är högre än mäns.

De jämställdhetspolitiska delmålen hänger ihop och påverkar varandra. Kvinnor tar ofta i högre grad ansvar för det obetalda hem- och omsorgsarbetet samt är sjukskrivna i högre grad vilket även påverkar kvinnors ekonomi och pension negativt. Det är inte ovanligt att personer med långa sjukskrivningar har erfarenhet av att vara våldsutsatta.

Regionen ser fram emot att jobba med länets nya jämställdhetsstrategi, Ett jämställt Norrbotten 2024–2030, som har tre särskilt prioriterade områden:

- En jämställd samhällsomvandling.
- Omfördela makten mellan kvinnor och män.
- Ökad upptäckt av mäns våld mot kvinnor och barn.

I arbetet mot ett mer jämställt län utvecklas kunskapsstödet inom obstetrik och gynekologi kontinuerligt. Genom regionens deltagande i nationella arbetsgrupper implementeras ny kunskap i verksamheten. Exempelvis följer regionen nationella riktlinjer för prevention gällande livmoderhalscancer och erbjuder regelbunden cellprovsprovtagning.

Regionen måste säkerställa att information och utbildning ökar kunskapen för personer och familjer som väntar barn med fokus på graviditet, förlossning och första tiden med barn.

Region Norrbotten ska fortsätta säkerställa att information och utbildning ökar kunskapen för personer och familjer som väntar barn. Alla blivande föräldrar i Norrbotten erbjuds att delta i föräldrautbildning inför barnets födelse. Utbildningen förbereder föräldrarna inför förlossningen och tiden efteråt, exempelvis gällande amning. För att stärka informationen erbjuder slutenvården informationsträffar en gång per månad. En film är under framtagande så att även norrbottningar som inte har möjlighet att delta fysiskt ska kunna ta del av information om förlossningen.

För att ytterligare öka kunskapen har Gällivare sjukhus och Sunderby sjukhus BB/förlossning skapat ett Instagram-konto. Via kontot ges löpande information om verksamheten och det finns möjlighet att ställa generella frågor.

Verksamhetsområde Obstetrik och Gynekologi har en Norea-mottagning med förlossningsbarnmorskor och läkare. Norea är en mottagning för förlossningsrädda där medarbetare genom enskilda samtal förmedlar trygghet och kunskap kring födandet. Med syfte att öka tillgängligheten ska mottagningen under 2024 bygga upp ett arbetssätt med digitala besök.

Region Norrbotten har även utformat en amningsstrategi där hela vårdkedjan kring det nyfödda barnet deltagit i arbetet. Samtliga medarbetare inom vårdkedjan får regelbunden utbildning inom amningsområdet.

Alla gravida kvinnor i Region Norrbotten erbjuds ett ultraljud under graviditetens första trimester (3 månader) samt ett rutinultraljud under graviditetsvecka 18–20. Eftersom undersökningen kräver ultraljudsapparat med bra bildkvalitet och koppling till bildlagringssystem hänvisas gravida kvinnor till mottagningar på sjukhusen i länet. För att minska patientresandet roterar medarbetare till de olika mottagningarna.

Norrbotten är ett län med långa avstånd vilket medför svårigheter att erbjuda specialiserad vård i närområdet för alla medborgare. Det krävs dessutom särskild certifiering för barnmorskor och läkare för behörighet att utföra

rutinultraljudsundersökningar. För att upprätthålla kompetensen inom området behöver ett visst antal undersökningar per år genomföras.

Regionen måste arbeta för att i större utsträckning uppmärksamma och ta hand om förlossningsdepression och förlossningsskador.

Region Norrbotten ska arbeta för att fortsätta stärka förlossningsvården. Regionen har infört ett multiprofessionellt bäckenbottenteam bestående av barnmorska, uroterapeut, läkare, sexolog och fysioterapeut. Teamet hanterar uppföljning av förlossningsbristningar och bäckenbottensskador.

Vid förlossningsklinikerna genomför samtliga medarbetare utbildning i hur bäckenbotten ska skyddas under förlossning och hur skador kan identifieras. Även utbildning gällande handhavande vid utdrivning och suturering efter förlossning genomförs.

Mödrahälsovården lägger stor vikt vid anamnesen (sjukdomshistoria) kopplad till pågående eller tidigare psykisk sjukdom. Vården planeras utifrån resultatet av anamnesen. Under graviditeten förs regelbundna samtal för att upptäcka förändring av den gravida kvinnans psykiska hälsa.

Vid efterkontrollen, 6–10 veckor efter förlossningen, genomförs en gynekologisk kontroll för att upptäcka eventuell förlossningsbristning och kontrollera bäckenbottenfunktionen. Patienten går tillsammans med barnmorskan igenom upplevelsen av förlossningen. Preventivmedelsrådgivning och reproduktiv livsplan diskuteras och erbjuds. Eventuell amning och den psykiska hälsan efter förlossningen följs upp. Nyförlösta mammor screenas för att upptäcka förlossningsdepression.

Regionen måste arbeta för en mer jämlik tillgång till gynekologi i Norrbotten.

Region Norrbotten ska fortsätta arbeta för en mer jämlik tillgång till gynekologisk vård. För att skapa en trygg, säker och jämlik vård deltar Region Norrbotten i den nationella kunskapsstyrningen. Ett nationellt programområde handlar om kvinnosjukdomar och förlossning. Programområdets uppdrag omfattar hela vårdkedjan för både gynekologi och obstetrik. Vårdkedjan omfattar både specialiserad vård och primärvård.

Regionen arbetar även enligt de nya nationella riktlinjerna för endometrios. Ett endometrios-team är uppstartat med syftet att kvinnor med endometrios ska ha en fast vårdkontakt och bättre tillgång till vård.

Regionen måste öka kunskapen om klimakteriet och ta hela problematiken kring kvinnors situation i samband med klimakteriet på allvar.

Regionstyrelsen ser behov av att utforma lättillgänglig information om klimakteriet och stärka kunskapen hos de medarbetare som möter kvinnorna. För att öka kunskapen om klimakteriet och problematiken kring kvinnors situation kommer division Nära under 2024 erbjuda möjlighet till utbildning för fler barnmorskor och läkare i fördjupad kunskap om klimakteriet.

Regionen måste arbeta för att kontakten med hälso- och sjukvården ska kännas trygg och säker för alla kvinnor.

Region Norrbotten arbetar kontinuerligt för att vården ska kännas säker och trygg för alla besökare. Mödrahälsovården har en lång tradition av att prata om hot och våld. Samtalen sker i enrum utan partner, medförälder eller andra närvarande.

Regionen har initierat ett pilotprojekt i Kiruna med syfte att testa åtgärder för att skapa ökad trygghet före, under och efter förlossning. Stöd vid transporter och utveckling av ambulans anpassad för förlossning är tillsammans med särskild utbildning av ambulanspersonal delar av piloten.

För att skapa trygghet inför förlossningen har samtliga kvinnor möjlighet att skriva ett förlossningsbrev. Patienten beskriver vad som är viktigt i samband med förlossningen, både för egen del och för medföljande. Syftet med förlossningsbrevet är att bidra till god och personlig vård i samband med förlossning och BB-vård. Personcentrering som arbetssätt kommer utvecklas ytterligare under 2024 vilket ska bidra till trygg vård för alla kvinnor.

Länskliniken för obstetrik och gynekologi är HBTQ-certifierad sedan 2016. Det innebär att medarbetare inom kliniken genomför utbildning i normkritiskt förhållningssätt, värderingar och HBTQ-frågor.

Länskliniken utökar även antalet E-tjänster på 1177. Via E-tjänsten är det nu möjligt att kontakta kliniken om exempelvis abort, för att begära intyg, förnya recept, av/omboka tid, urininkontinens och misstanke om framfall. Även möjligheterna att göra digitala bokningar har utökats, exempelvis gällande tidiga ultraljud.

Jämställdhetsperspektiv

Forskning visar att vården ibland gör skillnad mellan kvinnor och män på ett sätt som inte är medicinskt motiverat. Ett skäl kan vara felaktiga föreställningar om kvinnor och män som är djupt rotade i både människor och samhället i stort. En annan utmaning är okunskap om biologiska skillnader mellan könen som kan vara medicinskt relevanta. Resultatet kan bli felaktiga diagnoser och behandlingar, bristande rehabilitering eller en upplevelse av att inte bli sedd och lyssnad på.

En rapport från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) visar att många kvinnor saknar kunskap om sexuell och reproduktiv hälsa för olika faser i livet, har svårt att hitta rätt i vården, att samtal om sexuell hälsa och reproduktiv livsplan ofta uteblir och att kvinnor med icke-akuta behov kan få vänta länge.

Vården behöver möta kvinnors sexuella och reproduktiva behov i olika skeden under hela livet. Lika viktigt är det att alla föräldrar ska kunna känna sig trygga och säkra före, under och efter en graviditet. Region Norrbotten har under en längre tid jobbat med jämställdhetsintegrering. Jämställdhetsfrågorna ska integreras i allt ordinarie arbete och genomsyra alla led av beslutsfattande och genomförande.

Barnrättsperspektiv

Åtgärden/beslutet är uppenbart för barnets bästa. Enligt barnkonventionens artikel 24 har barn rätt till bästa möjliga hälsa och tillgång till hälso- och sjukvård och rehabilitering. I det ingår att vård ges till mödrar före och efter förlossning.

Beslutsunderlag

1. Uppdragsberedningens verksamhetsrapport 2023

2. Regionfullmäktiges beslut 2023-11-21-22 § 123 - Behandling av uppdragsberedningens verksamhetsrapport

Protokollsutdrag skickas till

Regiondirektör

Hälso- och sjukvårdsdirektör

Pia Näsvall
Hälso- och sjukvårdsdirektörKristian Ekman
Ärendestrateg